

Jakob Seibert, *Das Zeitalter der Diadochen*. Erträge der Forschung, Band 185. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1983. Stran XVI + 272.

Dějiny po smrti Alexandra Velikého se vyznačují nejen převratnými událostmi, ale také složitou problematikou, vyplývající ze stavu pramenů. Jejich charakteristice věnuje J. Seibert celou prvou částvrtinu své práce (str. 1—69), zaměřené ovšem nikoli na systematické líčení doby diadochů, tj. let 323—281 př. n. l., nýbrž na problémové otázky, jejich metodologické zpracování a rozmanité interpretace pramenných údajů, často kusých a obsahově nejasných.

Kromě nápisů, dosud nesoustředěných do nějaké souborné edice (str. 54), se při bádání hojně využívá mincí (str. 55—67) a archeologického materiálu. Seibert tu obrací čtenářovu pozornost konkrétně na portréty helénistických vládců (str. 67—69), především na Démétria Poliorkéta, Lýsimacha, Filipa III., Ptolemaia I., Pyrrha a Seleuka I. Přesto východiskem zůstávají prameny literární, ale ačkoli sami diadochové psali své paměti a současnou historií se zabývalo nemálo tehdejších dějepisců, jsme prakticky odkázáni jen na díla historiků pozdějších. Proto se musí pracně zjišťovat stupeň věrohodnosti, zejména v závislosti na tom, nakolik odpovídaly pravdě jejich nedochované předlohy.

Seibert se zvláště zaměřuje na tři helénistické autory — na Hierónyma z Kardie (str. 2—9), na Dúrida ze Samu (str. 9—19) a na Diylla z Athén (str. 19—22) —, načež se zabývá otázkou, jak jejich i jiných dnes ztracených děl užívali podle novodobého kritického hodnocení autoři pozdější: Diodóros (str. 27—36), Cornelius Nepos (str. 36n.), Plútarchos (str. 38—46), Arrianos (str. 46—49), Polyainos (str. 49n.), Pausanias (str. 50n.), Dexippos (str. 51), Iustinus (str. 51—53) a fragmentárně dochovaná Heidelberská epitome (str. 53n.). O některých autorech nedochovaných historických děl pojednává Seibert i mimo rámeček I. kapitoly (např. o Megasthenovi na str. 146n. nebo Démétriu Falérském na str. 201—203).

Historiografický charakter má také prvá část (str. 70—75) II. kapitoly týkající se chronologických otázek doby diadochů, k nimž důležité informace poskytují Marmor Parium, attické nápisy, Oxyrhynšská kronika s údaji pro léta 355/354 až 316/315, klínopisná Babylónská kronika, klínopisný seznam helénistických králů a některé další klínopisné texty. Druhá část (str. 76—81) téže kapitoly pojednává již o novodobém chronologickém výzkumu.

Průběh dějin diadochů je ve III. kapitole (str. 82—167) rozdělen do sedmi oddílů s větším počtem pododdílů. Není to souvislý historický výklad, nýbrž pouze výčet mnoha dílčích problémů, načež vždy následuje obsáhlý seznam literatury a v některých případech (str. 106—108, 109n., 117—120, 123—127, 143n., 163—165) také přehled novodobého historického i filologického bádání s cílem upozornit čtenáře na různé metodologické přístupy, ať už byly pro vědu pozitivním přínosem, nebo jen scestnou badatelskou sondou.

Seibert se nejdříve zabývá počátečními poměry po Alexandrově smrti (str. 84 až 110), počínaje uspořádáním říšské správy a rozdělením satrapií, jakož i otázkou pravosti Alexandrových Hypomnémát a povstáním Řeků v Baktrii. Podrobněji je rozvedena problematika lamijské války (str. 92—100), řeší se otázka, kdy se dostala pod moc Ptolemaiovců Kyrenaika, a po probrání různých aspektů první koaliciční války z roku 320 př. n. l. (str. 104—108) se dospívá k novému správnému rozdělení říše na konferenci diadochů v Triparadeisu.

Samostatné oddíly jsou věnovány válce Antigona proti Eumenovi (str. 110—114), druhé koaliciční válce z let 315—311 (str. 115—129), interregnu z let 310—306 (str. 129 až 140) a událostem v letech 306—301 až k Antigonově porážce u Ipsu (str. 141 až 155). Seibert si zároveň všímá sporů kolem rhodského kolosu a kolem zlatého vozu, věnovaného Rhodjany delfské svatyni po úspěšné obraně proti Démétriu Poliorkétovi (str. 144n.), a kriticky se zamýšlí nad spleť nejasností zahalujících Seleukův boj a posléze mír s indickým Candraguptou neboli Sandrokottem (str. 145—147). Ostatně také založení helénské společnosti Démétriem (str. 148—153) je v knize věnováno více místa než bitvě mezi diadochy roku 301 př. n. l. u Ipsu (str. 154n.).

Poslední oddíl III. kapitoly charakterizuje situaci po Antigonově smrti a zániku jeho říše roku 301 př. n. l. (str. 155n.), dotýká se otázky, odkud se vzal geografický název Kollé Syria (str. 156—158), registrují se různé názory o Pleistarchově říši (str. 158 až 160), pozornost se obrací k aitólsko-boiótskému spolku (str. 160n.) a k athénskému dějinnám v letech 301—280 př. n. l. (str. 161—165) a končí se bitvou mezi Seleukem a Lý-

simachem u Kurupedia pravdě nejpodobněji, na jaře 281 př. n. l. (str. 165—167).

Ve IV. kapitole (str. 168—190) jsou zpracovány ústřední problémy diadošské doby, obsažené v názvech jednotlivých oddílů: makedonské vojenské shromáždění (str. 168 až 172), snahy diadochů o dosažení legitimacy (str. 172—176), město a panovník (str. 176—186) — s výkladem o řecké politice Antigona Monofthalma, Ptolemaia I. a Seleuka — a boholdství (das Gottmenschentum) doby diadochů (str. 186—190) se speciálním zaměřením na zbožštění Démétria Poliorkéta.

V. kapitola (str. 191—238) obsahuje základní prosopografické údaje o významných historických osobnostech diadošské epochy, z nichž nejvíce místa se dostává Ptolemaiu I. (str. 222—232), Seleuku I. (str. 234—238) a Démétriu Poliorkétovi (str. 203 až 206). U všech hesel uvádí Seibert bohatou literaturu, což samozřejmě platí i o všech předchozích kapitolách a jejich jednotlivých oddílech.

To, co našel v další literatuře, shrnul Seibert v VI. kapitole (str. 239—252) jako bibliografické přehledy do oddílů o vojenství, o námořnictvu, o státu, jeho správě a společnosti, o hospodářství a financích, o zakládání nových helénistických měst a o některých městech a krajinách v rané helénistické době. Dva rejstříky, se jmény novodobých badatelů (str. 253—265) a rejstřík historický (str. 265—272), jsou pak užitečným přídatkem k dílu významnému pro každého, kdo se napříště bude zabývat dějinami diadochů.

Kniha je tedy především cennou metodologickou příručkou s velkým počtem bibliografických údajů, tematicky rozříděných. Seibert si ovšem uvědomuje (srov. str. XVI a 245), že v současné době nelze přes sebevětší píli dosáhnout v tomto směru úplnosti, nicméně nás poněkud mrzí, že se v jeho práci neobjevuje československá produkce, např. P. Oliva, *Sparta and her Social Problems*, Prague 1971 a sborník referátů z mezinárodní konference *Soziale Probleme im Hellenismus und im Römischen Reich*, Praha 1973.

Josef Češka

Karl Christ, *Römische Geschichte und Wissenschaftsgeschichte*. Erster Band: *Römische Republik und augusteischer Principat*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt 1982. Stran VIII + 275.

První ze tří svazků Christových drobnějších spisů obsahuje studie již dříve převážně časopisecky publikované — Hannibal und Scipio (str. 1—15), Probleme um Hannibal (str. 16—41), Zur Beurteilung Hannibals (str. 42—74), Caesar und Ariovist (str. 92—133), Zur Beurteilung der Politik des Augustus (str. 168—182), Zur augusteischen Germanienpolitik (str. 183—239), Zur römischen Okkupation der Zentralalpen und des nördlichen Alpenvorlandes (str. 240—252) — i práce poprvé uveřejněné: Sklavenführer (str. 75—91), Der Untergang der Römischen Republik in moderner Sicht (str. 134—167), Die Dialektik des augusteischen Principats (str. 253—263). K celé knize je pak připojen společný rejstřík (str. 265—275).

Tematicky se prvá část knihy (str. 1—74) týká Hannibala, jeho hodnocení i problémů souvisejících s jeho dějinným významem. Christ se zevrubně zamýšlí nad Hannibalovou charakteristikou, jak ji podávají Polybios (str. 43—46), Cicero (str. 47n.), Cornelius Nepos (str. 48n.), Diodóros (str. 49), Pompeius Trogus (str. 49n.), Livius (str. 50—53), Valerius Maximus (str. 53n.), Plinius Starší (str. 54), Florus (str. 56n.), Plutarchos (str. 57n.), Appianos (str. 58—60), Cassius Dio (str. 60—62) i jiní antičtí autoři, upozorňuje na všechny nápadnější i jemnější rozdíly, které lze v jejich hodnocení postřehnout, a umožňuje tak učinit si konkrétnější představu o tom, jak se helénistický obdiv k osobní genialitě křžil s patrioticky římskou nenávisťou propagandou. Dále pochopitelně registruje různé názory na Hannibala v novověké literatuře (str. 64—74) a speciálně se zaměřuje na některé klíčové otázky: na okolnosti, které vedly k zahájení druhé punské války (str. 23—30), na vojenskostrategickou stránku Hannibalova tažení (str. 30—34), na Hannibalovy politické cíle (str. 34—37) a na důsledky hannibalské války pro římskou republiku (str. 38—41).

Stati jsou vybrány z děl sborníkového charakteru, zejména ze 371. svazku řady *Wege der Forschung* (Darmstadt 1974), který K. Christ redigoval. V dřívějším svém zařazení působila forma jeho úvah zcela adekvátně jako úvodní a závěrečná kapitola,